

**RESSENYES I NOTES
BIBLIOGRÀFIQUES**

TURULL I RUBINAT, Max; GARRABOU I PERES, Montserrat; HERNANDO I DELGADO, Josep; LLOBET I PORTELLA, Josep M.: *Llibre dels Privilegis de Cervera*. Fundació Noguera, Barcelona, 1992. 429 p. Col·lecció Llibres de Privilegis, 1

Saludem complaguts l'aparició d'aquest llibre de Privilegis cerverí, peça magna del seu Arxiu Històric Comarcal, que obre el camí als d'altres localitats catalanes (algun ja sortit en aquests moments), que ens ofereix una mostra exemplar del que poden ésser les edicions d'aquesta llei de textos fonamentals del dret municipal català.

El volum confegit per l'equip d'investigadors que encapçala les presents ratlles sota la direcció del Prof. Turull (i amb la revisió textual dels Prof. I. Bagés i A. Turull), està ben concebut dins els cànons en que cal contemplar una font històrico-jurídica. Una bona introducció projectada en aquests dos aspectes, apart, naturalment els diplomàtics, apunta d'entrada, unes ajustades referències a la significació del *privilegi* entre els

juristes medievals i a la seva tònica normativa. Ens informa després sobre els àmbits temàtics del seu contingut, amb remissió als seus corresponents exemplars, que lògicament han de referir-se a l'ordenació del règim municipal de Cervera, organització del seu Consell, fiscalitat, administració de justícia, activitat econòmico-mercantil, carreratge, etc. Ens fa conèixer així mateix la formació del *llibre* en les seves diferents etapes, i ens detalla l'abast del seu contingut amb la reunió d'un total de 125 peces, compreses entre els anys 1182 i 1456 (8 documents corresponents al segle XII, 18 al XIII, 94 al XIV i 9 al XV), que tot i el seu gruix, deixa encara fora altres privilegis rebuts per la municipalitat però que no foren integrats en el *llibre*. Els editors no han cregut oportú tampoc incloure'ls en la present col·lecció, donada la seva dispersió material i les dificultats del seu aplec, i han optat per un estricte criteri codicològic.

Els textos venen presentats en el volum per ordre cronològic, per bo que un bon índex permet reconstruir l'ordenació pròpia del *llibre* i van tots encapçalats per sengles

registres que descriuen sumàriament el seu contingut a utilitat del lector, apart de les obligades notacions heurístiques.

Altres índexs, toponímics i antroponímics així com algunes il·lustracions reeixides rubriquen l'excel·lència d'aquesta publicació, que, a banda dels seus autors, honora ben meritòriament la generositat i bon criteri de la Fundació Noguera, la seva patrocinadora.

JOSEP M. FONT I RIUS
Universitat de Barcelona

Publicacions del Centre Associat de la UNED, Cervera

Palestra Universitària, 6. Cervera, Centre Associat de la UNED, 1992. 263 p.

- "Urbanisme i discrecionalitat" (llició inaugural del curs acadèmic 1991-92). Antonio Ferré i Mestre.
- "La situación de la mujer en el mundo actual: el principio de igualdad de sexo y repercusiones sociales y jurídicas". Montserrat Figueras Pàmies.
- "La formació d'una cultura: el món ibèric a la vall del Corb". Joan Duch i Mas.
- "Nova informació documental relacionada amb el Rector de Vallfogona (1606-1626)". Josep M. Llobet i Portella.

En aquest treball l'autor aporta noves dades sobre el poeta Francesc Vicent Garcia (1606-1626), el famós Rector de Vallfogona (Conca de Barberà), i complementa les biografies fins ara editades. Llobet estudia i publica dinou documents, provinents del Fons Notarial de l'AHCC, que permeten reconstruir l'entorn del Rector i ofereixen

notícies de personatges de Cervera i la Segarra.

- "Santa Maria de Gràcia de la Granadella". Francisco Castellón Cortada.

- "Molinos de viento en la Segarra (aproximación histórico-arqueológica)". Daniel Rubio, José L. Rodríguez, Julio Marcalain, Juan R. González.

Aquest estudi històric-arqueològic, fruit del treball de camp, és una important aportació al descobriment i coneixement dels antics molins de vent de la nostra comarca, alguns d'ells molt enrunats, que sovint s'han confós amb les fortificacions medievals conegudes com a "torres de guaita". Els molins estudiats són els següents: la Torre de la Móra (les Oluges), la Torre de la Vila (les Oluges), el Molí de Vent (Talavera), el Molí dels Pous (Cervera), la Torre dels Moros (Cervera) i el Molí de Vent (la Figuerosa). El treball es compensa amb plànols i fotografies de les esmentades construccions.

- "Aproximación a la Primera República en Igualada". M. Carme Romero Parcerisas.

- "L'evolució dels cultius al Baix Cinca: del policultiu de

subsistència a la fruticultura de comercialització". Ismael Zapater Zapater.

- "La baixa rendibilitat de les explotacions agràries". Marina Zapater Zapater.

- "La coneixença de Lluïa a Cervera, a l'inici del segle XV". Ramon Miró Baldrich.

Estudi, amb abundants i extenses notes a peu de pàgina, sobre la difusió i l'ensenyament de la filosofia de R. Lluïa a Cervera per fra Pere Rossell. Nascut a Cervera, a mitjan segle XIV, fou un dels primers lul·listes catalans.

- "Desigualdad económica de seis países de la CEE". Antonio Morell Blanch.

- "El modelo educativo en la República Democrática Alemana (III)". Antoni J. Alins Rodamilans.

- "Sobre el estado actual de la investigación logicomatemática". José M. Montiu de Nuix.

- "Investigación científica y desarrollo tecnológico en las universidades españolas". Ricardo Blanco Ortiz y Antonio Morell Blanch.

"Catalunya i Amèrica", vol II

Comunicacions. IV Jornades d'Estudis d'Història, 28 de setembre de 1991. Cervera, Centre Associat de la UNED, 1992. 154 p.

Volum de contingut monogràfic que recull les comunicacions presentades a les "IV Jornades d'Estudis d'Història, celebrades el setembre de 1991.

- "La relació entre Catalunya i Amèrica als segles XVIII i XIX: qüestions socials, econòmiques i ideològiques". Montserrat Figueras i Pàmies.

- "El port de Tarragona i el comerç amb Amèrica: dades metodològiques per a la seva investigació". Josep M. Sabaté i Bosch.

- "Valoración de la Real Compañía de Comercio de Barcelona de Indias en las relaciones comerciales entre Cataluña y América en la segunda mitad del siglo XVIII". Ana Poyal Costa.

- "El comerç amb Amèrica des del port de Tarragona al final del segle XIX". Coia Escoda i Mercè Toldrà.

- "Lluís Guíu, un cerverí que anà a Amèrica l'any 1514". Josep M. Llobet i Portella.

econòmica de l'entorn familiar del cerverí Lluís Guíu, fill d'un botiguer de roba i venedor de blat, que l'any 1514 embarcà cap a Amèrica.

- "Els Colom de Tarroja de Segarra, només una família de ferrers (segle XV)". Josep M. Llobet i Portella.

Treball en el qual es rebutja la hipòtesi que Cristòfor Colom, el descobridor d'Amèrica, hagués nascut a Tarroja (la Segarra). Malgrat l'existència del cognom Colom a dita població, Llobet aporta noves dades a partir de les quals es demostra que el descobridor no era fill d'aquest Colom. Acompanya el treball un apèndix documental amb la transcripció de vuit documents, base de la recerca, del fons notarial, que corroboren la tesi de l'autor.

- "Colom, un judío de Tarragona (el enigma de Colón)". Ernest Vallhonrat Llubra.

- "Alonso González de Villamar y Quirós i la seva relació amb Cervera i Amèrica". Josep Mora Castellà.

Treball sobre l'enginyer militar Alonso González de Villamar que l'any 1757 es va fer

Reconstrucció socio-

càrrec de les obres de la Universitat de Cervera fins el 1766.

- "El futur museu Ramon Pané a Sant Jeroni de la Murtra". Jaume Aymar i Ragalta.

"Defensa pel vallenc Josep Tomàs i Salvany de la política colonial de Castelar en el Setmanari local El Progreso Vallense". Anna Borrueu Llovera.

- "Reflexions al voltant de la Tropical de l'Havana". Cristina Cadafalch, Carme Grandas i Inmaculada Julián.

DOLORS MONTAGUT I BALCELLS
Arxiu Històric Comarcal de Cervera

LLOBET I PORTELLA, Josep M.: Cent episodis de la història de Cervera, Diputació de Lleida, Lleida, 1992. 320 p.

Novament tenim a l'abast un llibre sobre Cervera de la mà d'un fill d'aquesta ciutat, el doctor J.M. Llobet. Aquest historiador, deixeble d'Agustí Duran i Sanpere, amb la seva incansable labor investigadora ens dona, any rera any, notícies dels temps passats de Cervera i la seva comarca.

La present obra, inclosa a la col·lecció "Viles i ciutats" de la Diputació de Lleida, és un recorregut per la història de la ciutat des de les primeres dades del castell, el 1026, fins a l'any 1936. Tal com l'autor ens diu a la introducció, l'obra no és una "història completa", sinó que vol "mostrar alguns d'aquells fets locals rellevants o, simplement curiosos". Nosaltres diríem, després de la lectura del llibre, que Josep M. Llobet ens ha donat els batecs més rellevants de la societat cerverina al llarg de mils anys de la pionera obra d'Agustí Duran i Sanpere, "El llibre de Cervera".

Els primers quinze episodis arriben fins al segle XV, amb esdeveniments tan importants per la població com l'aparició del

castell, origen de la ciutat al segle XI, dintre de l'impuls conqueridor cristià d'aquest segle que empeny la frontera al Sud. Entre d'altres episodis significatius podem citar les Corts de l'any 1359, la creació de la Paheria o les guerres de Joan II.

L'època moderna és l'etapa que ocupa el major nombre de capítols, potser la més treballada per l'autor. Caldria remarcar les notícies sobre esdeveniments tan diferents entre si com la vinguda dels Reis Catòlics, la creació de la Taula de Canvi, de tan gran importància per a la vida econòmica de la ciutat; les festes del Gran Misteri, la Guerra dels Segadors i de Successió; la construcció de la Universitat, una de les institucions més representatives de Cervera; les protestes dels gremis del 1743; o els problemes derivats de la carestia de gra l'any 1789.

Els segles XIX i XX omplen els últims trenta episodis, hi podem rastrejar, per exemple, com afectaren als cerverins els conflictes carlins, la supressió de la Universitat, la creació de la Cambra Agrícola Oficial i la Cambra de Comerç i Indústria, l'epidèmia de grip de l'any 1918 o la representació de la Passió dels anys abans de l'esclat de la Guerra

Civil espanyola.

En definitiva, tenim aquí un elenc d'història econòmica, d'història social, d'història política i d'història cultural, dintre tot això en el camp, de gran tradició a Catalunya, de la història local. Aquesta historiografia, tal com ens la presenta Josep M. Llobet, és un aprofundiment en una zona geogràfica concreta com aquesta comarca de l'interior del Principat, de les grans obres de síntesi d'història de Catalunya. Creiem que això que pot ser útil per tots aquells que volen endegar una investigació en el context cerverí, però no solament, per aquests, sinó també pels joves estudiants que poden seguir els esdeveniments més representatius dels seus avantpassats, i pels simplement curiosos per la cultura o la història de Cervera i el seu entorn.

L'obra porta la bibliografia bàsica consultada, al final de cada episodi, i es completa amb un índex onomàstic, de gran utilitat en aquests tipus d'estudis que omple un gran nombre de segles i personatges; i un pròleg del paer en cap, Joan Salat i Tarrats.

DANIEL RUBIO I RUIZ
UNED - Centre Associat de Cervera

DIVERSOS AUTORS: *El Centre Històric de Cervera*. Barcelona: U.P.C., 1990, 24 p. (Sèrie Monuments i Conjunts; 2)

DIVERSOS AUTORS: *Propostes per al Centre Històric de Cervera*. Barcelona: U.P.C., 1991, 24 p. (Sèrie Monuments i Conjunts 4)

La Universitat Politècnica de Catalunya imparteix des de l'any 1989 els cursos de 3r cicle "Formes d'Anàlisi i d'Intervenció en el Patrimoni Construit" (F.A.I.P.A.C.), dirigits per l'arquitecte Salvador Tarragó i Cid i orientats principalment a arquitectes.

La durada dels estudis és de dos cursos acadèmics i el seu programa es distingeix pel treball d'investigació que cada cicle dedica a un exemple rellevant del patrimoni monumental. Hi destaquen els conjunts històrics on el desenvolupament del teixit urbà i de l'arquitectura van estar fortament condicionats pel territori, en tant que suport geogràfic, i pels esdeveniments històrics, com és el cas de Guimerà, Morella, Horta de St. Joan i Cervera, entre altres. No cal dir que el treball de camp ocupa un espai important en la realització d'aquests cursos.

Els resultats d'aquests estudis es publiquen en forma de monografies que mostren la labor realitzada, al mateix temps que presenten per mitjà de dibuixos, plànols i fotografies els trets característics de cada conjunt estudiat, l'evolució històrica i els projectes d'intervenció proposats pels estudiants-arquitectes. Al final de cada curs acadèmic, el F.A.I.P.A.C. exposa, en la població que ha estat objecte d'estudi, els documents originals que recull la monografia corresponent.

El cicle del F.A.I.P.A.C. dels anys 1990 i 1991 va estar dedicat al Centre Històric de Cervera i es van publicar dues monografies que es corresponen a grans trets amb les dues parts que componen l'enunciat del cicle: *Formes d'Anàlisi i d'Intervenció en el Patrimoni Construit*.

La primera monografia *El Centre Històric de Cervera* és "una primera aproximació al coneixement de l'estructura urbana i arquitectònica del centre històric cerverí, per tal de poder contribuir al reconeixement de la seva identitat extraordinària" (Salvador Tarragó). En ella, sobre la base de les fons bibliogràfiques i fotogràfiques disponibles i del treball de camp realitzat, s'analitza

i es descriu la realitat urbana construïda. Aquesta descripció està clarament estructurada en diferents nivells que van des del procés històric de transformació del nucli urbà i la seva incidència sobre la topografia natural fins als elements arquitectònics i constructius que caracteritzen l'arquitectura del Centre Històric.

A nivell de conjunt, es mostren les façanes urbanes exteriors i interiors més representatives (façana urbana a llevant i façanes del carrer Major) així com diferents seccions transversals que expliquen l'adaptació al llarg de la carena a la difícil topografia del terreny. S'identifiquen després els anomenats "subconjunts monumentals" que, per la seva volumetria i arquitectura, constitueixen punts de referència dins del teixit urbà. És el cas de Santa Maria i l'Ajuntament, el carrer i la plaça Major, l'església de Sant Domènec, la Casa de Caritat i la Universitat. També s'estudien les tipologies de les cases i s'identifiquen alguns dels elements arquitectònics més característics com són les solucions d'obertures (portes i finestres), els nuclis d'escala, les parets de pedres i els sostres d'embigats i voltes.

La segona monografia Propostes per al Centre Històric de Cervera recull els projectes realitzats pels mateixos estudiants. Els exemples escollits per les intervencions, tant urbanístiques com edificatòries, evidencien la voluntat d'aportar respostes als principals problemes de l'actual situació, des dels més generals com la circulació rodada i els aparcaments, fins als més específics com la solució de les patologies en l'edifici de la Universitat.

Les intervencions urbanístiques se situen al voltant d'alguns subconjunts monumentals que, pel seu pes específic i per la relació que estableixen amb el seu entorn, constitueixen peces clau del teixit urbà: els entorns de Santa Maria, la zona del Castell i del convent de Sant Domènec, el carreró de les Bruixes...

Segueixen els projectes de rehabilitació en edificis per a ús públic: Oficina d'informació turística al carreró de les Bruixes, bar-restaurant al carrer Sebolderia, dependències municipals i aparcament a la casa Moixó, Escola Municipal de Música (en el seu emplaçament actual), Museu al convent de Sant Domènec, casa de colònies al Convent de Sant Francesc i l'edifici de la

Universitat. També s'estudia el problema de l'habitatge amb un projecte de rehabilitació de la casa Tarruell i una enquesta sobre els nivells d'ocupació, usos, qualitat, serveis i obres de reforma de les cases del carrer Major, i s'elaboren recomanacions sobre les façanes i la volumetria actuals.

Les solucions específiques d'ús, formals o tècniques de les propostes podrien en algun cas ésser qüestionades però el seu interès és innegable, tant pels plantejaments globalitzadors en què es basen com pels criteris d'intervenció emprats. I cal destacar, especialment en aquesta segona monografia, la gran qualitat i la detallada elaboració dels dibuixos, que en constitueixen el cos principal.

És important recordar que aquests estudis van trencar temporalment la letargia en què es troba immers el "casc antic" de Cervera. Fou així que, en ocasió de la primera exposició del F.A.I.P.A.C. (setembre 1990), el Centre Municipal de Cultura i l'Associació de veïns del carrer Major varen organitzar una taula rodona amb el títol de "Quin futur pel Casc Antic de Cervera?" Aquell debat i les exposicions del F.A.I.P.A.C. van contribuir a sensibilitzar una mica més els

ciutadans sobre una realitat amb futur incert i va ser per alguns l'ocasió de descobrir una nova visió d'aquesta casc antic decrepít i menystingut.

Malauradament, tots aquests esforços no han tingut, de moment, cap transcendència pràctica, com si el valor científic i documental d'aquests estudis no caiguin definitivament en l'oblit i que l'Administració Local recuperi algun dia l'oportunitat que va deixar escapar d'iniciar una nova etapa on la sensibilització, el projecte comú i la planificació facin fora el fatalisme i la improvisació que amenacen el futur d'aquesta Cervera Vella.

JOSEP ESTEVE I ARMENGOL
Arquitecte

LLOBET I PONT, Jaume:
Històries de Cervera, V,
 Biblioteca de Cervera i la
 Segarra, Sèrie Nova, 14.
 Pagès Editors, Cervera,
 1992.

A finals de l'any 1992 apareixia el volum catorzè de la *Sèrie Nova*, dins la prolífica *Biblioteca de Cervera i la Segarra*, fundada i dirigida per Ramon Turull l'any 1971. La *Sèrie Nova* és heterogènia, ja que dins d'un mateix format i col·lecció hi caben llibres diferents. Hi ha narració i també hi ha Història Local, un exemple de la qual és el llibre que procedim a comentar. Es tracta d'un volum publicat, des d'un punt de vista formal, per Pagès Editors, de Lleida; té 121 pàgines i du 21 il·lustracions que són dibuixos del mateix autor. Precedit tot d'una breu semblança no signada, sobre l'autor, el llibre consta de 20 narracions curtes -les més llargues tenen vuit planes- que es llegeixen amb facilitat. Els seus títols aviat ens informen de quina mena d'històries es tracta: *La retirada del francès*, *La inquietud pedagògica del Sr. Madern*, *Res de cebes al carrer de Sebol·leria*, *L'Estela de Preixana*, etc.

És, doncs, un llibre d'històries succeïdes a Cervera. Però el llibre no l'ha fet un historiador, sinó una persona amb neguit d'explicar històries de la seva terra. El *quid* de la qüestió, al meu entendre, és si té cap mèrit o cap sentit d'explicar històries com les que s'expliquen al llibre. És Història el que s'explica en el llibre ? o bé es fa un exercici d'antropologia ?. Cal explicar, en definitiva, aquestes històries ?. Jo diria que sí, encara que de maneres de fer història n'hi ha unes quantes, des dels descriptivistes estèrils fins els ultra interpretatius, i no es tracta ara de debatre els corrents historiogràfics. És evident que el llibre de Jaume Llobet no és història social, ni jurídica, ni econòmica, ni de mentalitats, ni de l'art, ni cap mena d'història amb qualificatius acadèmics. Què és doncs ? L'extremada modèstia de l'autor potser li farà dir que només són *coses curioses*. Certament que hi ha històries curioses, com la primera, la *Història d'una calavera*, mereixedora de formar part d'una antologia d'Edgar Allan Poe, amb l'agreujant, en el nostre cas, que els fets narrats són verídics. Però prefereixo no comentar les històries una a una i efectuar, en canvi, algun comentari més global.

Penso que el llibre de Jaume Llobet s'autojustifica perquè diverteix i perquè la seva lectura produeix satisfacció. El llibre es fa llegidor i interessant. Les històries tenen suficient atractiu perquè hom s'hi *enganxi* i les llegeixi una rera l'altra. Però a més, l'autor recomposa fragments del passat per via d'allò que avui s'anomena Història oral. En algunes ocasions construeix el discurs a partir de testimonis orals i no escrits quan aquest últims són insuficients. Que aquests fragments no permeten de comprendre les transformacions socials en el seu abast i la seva infinita complexitat? Evidentment que no.

Les *Històries ...* de Jaume Llobet i els excel·lents treballs d'Agustí Castellà a *Històries de Cervera, I*, els *Homenets i Homenassos* de Josep Mestres, les aportacions de Mateu Carbonell a *D'Hostafrancs a Hostafrancs* i a *Històries de Cervera, III*, la *Crònica del Carrer Major* de Josep Pedrós i encara d'altres, permeten de participar en la recomposició de l'atmosfera cultural i atorgo al mot cultura un valor ampli de tot un món que està desapareixent, si es que ja no ho ha fet.

És, tot plegat, quelcom comparable a la Festa de Sant

Magí quan esdevenia una manifestació espontània i natural de la societat rural del seu moment, una punta d'un *iceberg*, abans de convertir-se en un testimoni d'una altra època.

Estic convençut, i així ho he manifestat en d'altres ocasions, que el veritable i més radical canvi Cultural (social, econòmic, *espiritual*, material, etc.) en la societat rural de la Segarra s'ha produït en els darrers trenta o quaranta anys. No crec que hi hagués moltes diferències en la forma de viure al camp del segle XVIII al 1940, per molta revolució industrial que hi hagi pel mig. Ara sí que tot ha canviat: Imperi i perifèria poc a poc llegim tots els mateixos llibres, escoltem la mateixa música, vestim la mateixa moda, mengem les mateixes porqueries, practiquem els mateixos esports, mirem les mateixes pel·lícules i anem pensant i vivint tots igual. Llibres com el de Jaume Llobet, i d'altres als que m'he referit publicats a la *Sèrie Nova*, venen a dir-nos naturalment que no ho fa explícitament ni potser tampoc conscientment que no fa gaires anys, sense èpica ni heroisme, vivíem tal com érem.

MAX TURULL I RUBINAT
Universitat de Barcelona

